

Otcovská a mateřská role

Lucie Grůzová

Přijetí dítěte

Mateřská láska = OMYL?

Výzkumy:

- škála postojů matky k dítěti (Dytrych, Matějček, Schuller, 1975)
 - od krajního odmítnutí, přes mírnější formy odmítání, k podmíněné akceptaci až po krajní přijetí – tzv. „vymodlené dítě“
- „hospitalismus“ – děti vyrůstající mimo domov (6 – 15 měsíců je kritické období)

- studie 4 okruhů rodin – z nechtěného těhotenství, z rodin otců – alkoholiků, narozených dětí mimo manželství a dětí rozvedených rodičů.

Děti rozvedených rodičů dopadly nejlépe, protože v nejuťlejším dětství vyrůstaly v harmonickém prostředí a ani deprese při rozvodu na dítě neměla tak velký vliv (70. a 80. léta)

Nové výzkumy:

- C. Vallotton - intervenční studie programu raného začátku (Early Head Start – EHS) v Kalifornii určené pro sociálně slabší rodiny. Výsledky studie
- Matky se dokázaly naladit více na emoce svých dětí.
- Zvýšil se počet pokusů dítěte o komunikaci s matkou.
- Snížil se počet situací, kdy děti prokazovaly známky stresu.

Raný vztah dítěte s matkou

- Předpoklady pro harmonický socioemocionální psychický vývoj
- Pro malé dítě je vztah s **matkou** klíčovým vztahem
- Intuitivní rodičovství

- Prvotní komunikace:
 - Neurohumorální spojení
 - Smyslová komunikace
 - Emocionální komunikace
 - Protó-sociální chování dítěte
 - Reflexivní úsměv dítěte
 - Mateřská senzitivní perioda

Raný vztah dítěte s matkou

Rozvoj synchronní a asynchronní komunikace
matka – dítě

- Význam první poporodní hodiny
- Do rozvoje synchronizace zasahuje případné odloučení
- Pozitivní atmosféra pro vzájemnou komunikaci
- Choreografie společných aktivit
- Sání novorozence má tři komponenty: motorický
chuťový
zaživací

Raný vztah dítěte s matkou

Možné důsledky kvality prvotního kontaktu dítěte s matkou pro jeho další psychický vývoj

Vnitřní modely (J. Bowlby došel k závěru, že na konci 1.roku má dítě základní znalosti o blízkém prostředí a další roky mu umožní tyto poznatky organizovat do „vnitřních modelů“, včetně obrazu sebe sama a matky.

Během prvních let se vytvoří určitý typ vazby dítěte s matkou:

- ⊙ Vazba jistá
- ⊙ Vazba úzkostná – nejistá, vzdorující
- ⊙ Vazba vyhýbavá – úzkostná, nejistá

Komplementarita vztahu mezi JISTOU vazbou a samostatností dítěte
(M.S. Ainsworthová aj.; Bowlby -1950 Londýn)

4. Členové rodiny jako vychovatelé

- **Matka + otec** = systém propojených nádob, změna v jedné nádobě způsobí změnu ve druhé
- Význam a nezastupitelnost obou rolí
- Komplementární model chování svou pohlavních pólů
- (důležitost spontánního, přirozeného kontaktu s oběma rodiči)

Výzkumy Le Camus, 2000

- Matka – snaha získat ničím nerušenou pozornost dítěte, udržovat blízkost, kontakt oční, tělesný, péče o komfort dítěte.
- Otec – převažuje experimentování, explorace s dítětem; zjišťuje, co dítě umí, podněcuje jeho aktivitu, převažují živé interakce, někdy riskantní a pro dítě náročné.
- Příklad v bazénu.
- V čekárně.

Otcovské působení

= určováno vzájemným dynamickým ovlivňováním následujících činitelů:

- Nadšení pro roli
- Postavy vlastního otce jako modelu pro roli
- Představy o otcovství získané z médií
- Osobnost (temperament, charakter..)
- Kulturní, náboženská orientace

Specifika otcovského působení

- Otec je mostem , který vede do společnosti
(viz Lamb, 1976, Le Camus, Zaouche-Gaudron, 1998)

Otcové:

Dynamičtější chování se syny než s dcerami

Při hrách děti více pošťuchují, narušují jejich rovnováhu

Význam pro otce: dítě zvyšuje jeho sebeúctu, sebepotvrzení.

V interakcích si vytváří reprezentaci svého otcovství.

Typy otcovských stylů:

- ◎ Citliví a milující otcové – dvojníci (empatie, porozumění)
- ◎ Otcové rovnostářského typu – kamarádi (rádi se dělí se svými problémy = zatěžují, nedávají dobrý model otcovství)
- ◎ Otcové – machři (prodloužení vlastního já, osobní mužnost a identita je spjata s výkony syna, uspokojují své egocentrické potřeby)
- ◎ Otec – psychopat (opak dvojníka, nevšímavost, necitlivost)
- ◎ Egocentrický otec (dříve ve vztahu k ekonomice, dnes jako překážka k dosažení úspěchu, moci)

LITERATURA:

- ČÁP, J. Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy. Praha: ISV, 1996.
- LEMAN, K. Sourozenecké konstelace. Praha: Portál, 1997.
- MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-325-3
- MATĚJČEK, Z. Dítě a rodina v psychologickém poradenství. Praha: SPN, 1992.
- MATĚJČEK, Z. Rodiče a děti. Praha: Avicenum, 1986.
- MATĚJČEK, Z. *Škola rodičů*. Praha : MAXDORF, 2000. ISBN 80-85912-29-5
- MATĚJČEK, Z. – DYTRYCH, Z. Děti, rodina a stres. Praha: 1994.
- MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-86429-87-8
- ROGGE, J-U. děti potřebují hranice. Praha: Portál, 1996.
- SOBOTKOVÁ, I. Psychologie rodiny. Praha: Portál, 2001.
- ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha : Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0877-4